برنجی سنه ❁ نومرو ۲ — ❁ ۲ رمضان مبارك ۱۳۲۹ ❁ جمعه ایرتسی ❁ ۱۳ اغستوس سنه ۱۳۲۷ — ۲۶ اغستوس افرنجی سنه ۱۹۱۱

سرمحرر : شهبندر زاده فلبه‌لی
احمد حلمی

محل اداره‌سی :
جغال اوغلنده « حکمت » اداره خانه‌سی در .
حقه مقرون، امراضدن سالم افکار و مقالاته صحیفه لرمز آچیقدر .

اوراق ومکاتیب سرمحررنامنه
کوندرلمه‌لی در .

اشتراك بدلی :
برسنه‌لکی یوز ، آلتی آیلغی آلتمش غروشدر .
پوسته اتحادینه داخل ممالك اجنبیه ایچون سنه‌لکی قرق فرانقدر .

ABONNEMENT
Union Postale: un an, 40, sixmoi, 25 Fr.
REDACTION: CONSTANTINOPLE, DJAGAL OGLOU

ملت ایله مصاحبه

MUSSAHÉBÉ
Journal turc, quotidien, politique et littéraire
DIRECTEUR-PROPRIETAIRE : A.HILMY CHEHBENDER

❁ نسخه‌سی ۱۰ پاره ❁ حقه خادم یومی غزته‌در . ❁ نسخه‌سی ۱۰ پاره ❁

مصاحبه

اوسته بودوس‌ك كوفته‌لری

بزده مكتبلر

هیچ اونوتمام ، استانبولدن اندفاع ایتمزدن اول ، مسكنمك قارشیسنده یمك پیشیرمه‌سنی بیلمزوسرمایه‌سزبرآشجی بودوس وارایدی. یازوقیش پیلاکی نامیله برنوع فاصولیه معجونی صاتان بودوس ، آراصیراده كوفته یاپاردی . یوكوفته ، هركسك نظردقتی جلب ایدردی. شوحیثیتله كه كوفته‌لرك ثیریلكی نحود دانه‌سنی كچمزدی . برگون بونك سببنی بودوسه صوردم . جواباً دیدی كه :

— بزه كلن مشتریلر ، یمكك طباغنه غروشدن فضله ویرمز ، اكر ثیری كوفته‌لر یاپسه‌ده مشتری‌نك طاباغنه اوچ دانه قویسام، ممنون اولماز ، بودوس بهاجی دییه سویله‌نیر، دورير . اونك ایچین كوفته‌لری صاچه ثیریلكنده یاپارم ، مشتری طاباغنده برسوری كوفته كورونجه ممنون اولور ، بن‌ده اوچ یرینه ایكی كوفته ویرمش اولدیغم ایچین ممنون اولورم .. »

اوسته بودوس‌ك شوفلسفه‌سنك كونك برنده فلسفهٔ رسمیه‌اولاجغنی كیم كسدیره بیلیردی . ! حالبوكه اكثر خصوصلرده وهله معارف ایشلرنده شیمدی‌یه قدر حكم یوروتن فلسفه بو ایدی . محترم استادمز عبدالرحمن شرف بك افندی حضرتلرندن رفعته همت اولوناجغی امیدینی درمیاندن صوكرا شو كوفته فلسفه‌سنی ایضاح ایده‌لم :

همزآ كلادق كه جاهللك چوق فنا برشی. لكن جاهللكی ناصل دفع ایده‌جكمزی آكلایابیلدك‌می ؟ ایشته بوراسی‌یك شبهه‌لی. باشمزه بوقدر بلالرك جاهللكدن كلدیكنی آكلار آكلاماز ، أل برلكیله « مكتب » دییه فریاده باشلادق . بز اوقدر افراط ایله ایسته‌دك ، بزه اوقدر افراط ایله وعدلر ایدلدی كه ، بودرجه‌بوللق « آداما ایله مال توكنمز » سوزینی خاطره كتیریبوردی .

وعدلرك بوشاچیقدینی كورولنجه فریادلر باشلادی. لكن معارف ناظرلری، بوفریادلردن بونالدی . باغیرانلری صوصدیرمق لازم كلدی، بونك ایچین ایسه بودوس‌ك فلسفه‌سنه مراجعت ایدیلدی ، یعنی : ممكن مرتبه فضله مكتب آچمق وافكار عمومیه‌نت . . . كوزینی طویورمق !

مكتب آچمق ایچین ، صانیرزكه ، بعض اوفاق تهفك شیلر لازم . مثلا :

۱ — شرائط صحیه‌یی حاوی برمكتب بناسی ،

۲ — اصول تدریس وتربیه‌یه واقف برمعلم ،

۳ — مكتب كتابلری ،

٤ — تدریس پروغرامی ،

۵ — برازپاره !

بواوفاق تهفك شیلرك تدارکی ، مكتبلرك عددینی آزالتاجقدی . بنابرین بوشرائطه رعایت لزومی فضله عدایدیلدی . برچوق مكتبلر آچیلدی . عجبا بومكتبلرنه حالده ؟ وبویله شرائطی الده یوق ایكن آچیلاجقلر نه حالده اولاقاجق ؟

معارف مسئله‌سی ، بزم ایچین حیات مسئله‌سی دیمك اولدیغنه كوره بومهم ایشی ، اساسلیجه تدقیق ایده‌لم :

غزته‌لر یازدی كه : درسعادت عسكری اعدادیسنه كیرمك اوزره امتحانه كلن ٤٤ شاكردن یالكز بردانه‌سی شرائط مطلوبه‌یی حائز بولونمش ، ٤۳ دانه‌سی رد ایدیلش . بونسبت مدهشه‌یی ، سوء تصادفه حمل ایده‌بیلیرز .

طشره مكتبلرنده تحصیل ایدن طلبه‌نك یالكز یوزده اوچنی حقیله تحصیل ایتمش صایمق ویوزده دوقسان‌یدیسنی چورو كه چیقارمق برازمبالغه‌لی اولابیلیر . لكن نه‌قدر سماحت ایتسه‌ك ، بونسبتی یوزده اللیدن اشاغی ایندیره‌مه‌یز ؛ ایندیرسه‌ك ، یالان سویله‌مش اولورز .

شوحالده ، معارف ایشلرنده ، بودوس‌ك فلسفه‌سنی ترك وكیتله كیفیتی تفریق ایتمه‌مز لازم . تعمیم معارف دیمك : ایچنده تربیه وتعلیم ایدیلمك امكانی اولمایان مغایر صحت داملری چوغالتمق » دیمك‌دكلدر . زیاده‌سیله دقته آلیناجق دیكر برجهت دها وار . بودوس ، هرمشتری‌نك طاباغنه عادلانه ومساواتپرورانه كوفته قویاردی . ابتدائی مكتبلرك مواقعه‌توزیعنده ایسه‌بویله‌برعدالت ده كورولمیور . مثلا : دورت مكتبله‌اداره اولوناجق برقضا مركزنده یدی ، سكز مكتب بولونابیلدیكی حالده اوقضانك ناحیه مركزنده وهله كویلرنده بردانه بیله‌مكتب بولونمادینی اولویور .

امید ایده‌لم كه تدریس مكتب نه دیمك اولدیغنی چوقلریمزدن دها أیی بیلن ناظر حاضر بك افندی ، بوجهتلری نظر دقته آلیرلر .

برطاقم آخور كبی ابنیه‌یه وقتیله مكتب دینیلمش . وقتیله نه‌لره نه‌لر دیمزلردی ! لكن بزشیمدی اسكیسی كبی اشیا یرینه‌اسما وعضویت یرینه هیولاقومامالی‌یز .

مكتب آچمق ایچون ، بونامه‌لایق بریر، بویرده اولاد وطنی تدریس ایده‌جك مبادئ تربیه وتدریسه واقف معلملر ، بومعلملرك ألنده برپروغرام ، تدریس ایدیله‌جك كتابلر لازمدر .

دیمك كه بوتون همت ، اداره‌سنه نه‌قدمز ونه‌ده معلملرمز كافی كلمیه‌جك دها برسوری مكتب آچمغه دكل ، آچیلان « اطفال توقیفخانه‌لرینی » بونام مباركه لایق برمرتبه‌یه ارقایه مصروف اولمالیدر .

یكیدن مكتب آچمق ایسه ، آنجق هیچ مكتبی اولمایان اقسام وطنیه‌یه تحصیر ایتملیدر.

شئون جهانیه

قره‌دكز روس دونانماسی

آمیرال پوستروفك قوماندا سنده‌كی روس فیلوسی (ایكی قروزور ، دورت طوربیدو) طربزون و سینوب لیمانلرینه اوغرادقدن صوكرا ارکلی‌یه وایكنه آطه‌یه توجه ایتمشدر. بورالرده بعض مانورالر یاپوب ایلولده كوستنجه‌یه كیده‌جك وروما نیا قرالنی چار نیقولا نامنه سلاملایاجقدر .

تكذیب :

« آمه‌رولیتوس » غزته‌سنه تلغرافله آتنه‌دن بیلدیرییور :

وه‌نیزه‌لوس شایان اعتماد برذات ایله‌اجرا ایتدیكی برملاقاتده عثمانلی — یونان حدودی حقنده دوران ایدن مهیج شایعه‌لری تكذیب وعثمانلی عسكرینك حدوده هیچ بر حركتده بولنمدیغنی بیان ایتمشدر .

موسیو وه‌نیزه‌لوس حكومتك دائما متیقظ بولندیغنی آیریجه سویله‌مشدر .

قپودان سوقالاس مسئله‌سی

قپودان سوقالاسك برائت قازانمش اولمسی آتنه محافل سیاسیه‌سنده برچوق قیل وقاله بادی اولیور .

مخالف غزته‌لر بونی موسیو وه‌نیزه‌لوسك برموفقیتسزلكی تلقی ایده‌رك اعلان ممنونیت ایدییور ، حكومت طرفداری جرائد ایسه بالعكس حكومتك دیوان حرب اوزرنده اعمال نفوذ ایتمه‌مش اولمسنه بیطرفلغنه دلیل تلقی ایده‌رك قابینه‌دن ستایشله بحث ایدییورلر.

لاتوركی

آتنه ۲٤ آغستوس — رتب مختلفه‌دن ۱۱٦ ضابط سوقالاسك تخلیه‌سنه پروتستویی حاوی برپروتوقول امضا ایتمشلر وبرباياق آلتنده برلكده چالیشمقدن استنكاف ایده‌جكلرینی بیلدیرمشلردر . ضابطلرك بوحركتی تعجب عمومیی موجب اولدی . غزته‌لر بوپروتو قولی نشر ایتمك ایسته‌مه‌مشلر وكوچوك بر خلاصه‌سنی یازمشلردر .

تمنیات

دولدرك ماهیاره ومرمابرده‌یاپیلمی

[داخلیه نظارتنك نظر دقتنه]

كچن كون رفقای تحریرمزدن بریسی ، بر پولیس مأمورینك دعوتی اوزه‌رینه روس ظن ایدیلن بر آدمه ترجمانلق ایتمشدر . مكر بو آدم ، عرقاً روس دكل ، سیبریاده تابول ایالتی اهالیسندن بارایاتورکلردن بریسی ایمش. بو آدم ، سیبریا قدر اوزاق بر یردن مركز خلافته نه یاپمغه كلمش ؟ ایشته بو زواللی ملتداشمزك افاده‌سی :

« بن ، تابول اهالیسندن برتورکم اون ایكی عائله ، خلیفه‌نك مملكتنه هجرت ایتدك . هربریمزده بش اون غروش‌ده وار ایدی . بورادهبزی بعض دلاللر [بونلر روسیه تبعه‌سندن اولوب واپور وحاجی دلاللغی ایدن مسلمانلردر.] قارشولادی. بزدن پاره‌مزك چوغنی آلدیلر ، سزه بورادهیر كوسترهجكز ، دیدیلر . صوكرادهایشكز اولمادی ، دیه بزی ترك ایتدیلر . آلتی عائله‌نك پاره‌سی كفایت ایتدیكی ایچون روسیه‌یه دوندیلر . بزایسه بورادهسورونوك ، قالدق . »

بودلاللر ، بوكابكزر برچوق فنالقلرارتكاب ایدییورلر ، روسیه‌دن كرك حج وكرك اسكان مقصدیله كلن آدملری ، بیك دورلو حیله‌لرله اضرار ایدییورلر ، بعضیلرینك ، ایشته بو آلتی تابول‌لی عائله‌كبی باعث سفالت ونكبتی اولویورلر .

صوكرادهبوكبی دلاللر ، دولاندردقلری آدملردن آلدقلری پاره‌یی ، كویاعثمانلی حكومتنه رسم ومصارف سائره ویرییورلرمش كبی بر سبیله آلدقلری آكلاشیلیور . آیلرجه مسافه ازاقدن‌كلن بوزواللی املشكسته‌لر ، محزوناً ومنكوباً دوندكلری یرلرده ، دلاللردن ایشتدكلرینی نقل ایده‌جكلری طبعی درکه بوده‌مقام خلافتك محترمیت مسلمه‌سنه سوء كتیره‌جك حالات مؤسفه‌دندر .

بودلاللر ایچنده ، البته ناموسلی آدملرده واردر ، لكن حیتسز ویالانجیلرده بولوندیغی محقق . بو سوء استعمالاته البته بر چاره بولونور .

تحقیقاتمزه نظراً سركه‌جی ده قارا اسماعیلك أو ویا اوتلنده اقامت ایتدكلری آكلاشیلان آلتی عائله‌نك اسكانه همت اولونماسنی داخلیه نظارتندن تمنی ایده‌رز.

عدلیه نظارتندن تمنی

آلدیغمز مختصر برورقه‌ده انتخاب مأمورین ایله مشغول هیئتك هفته‌ده بر دفعه اجتماعی رمضاندن اقدم برچوق مصالحك سورونجه‌ده ، علتله صاحبی طشره‌لی مأمورلرك سفالتده قالماسنه سببیت ویررکن شهر صیامك حلولی ساعلت اشتغالی قصر وتحدید ایتمش اولدیغندن امور متعلقه‌نك بر آن اقدم الدن چیقاریلوب اصحاب مصالحك تسریر ایدلمسی برنجی درجه‌ده منتخبین قومیسیونی ریاستندن تمنی ایدیلیور ، بزده بوتمنیاته اشتراك ایلرز .

تكابیلرمز

اورمان وزراعت ناظری بك افندینك نظر دقتلرینه

ادارهٔ علیه‌لری تحتنده بولونان ملكیه بیطرمكتبنده مدیر هیئت اداره ومستخدمینه ایام تعطیلیه‌ده مكتبده بیوب ایچمدكلرینه مأكولات بدلی نامیله ماهیه یوزر غروش ویریلیور ایمش ! معلوم نظارتپناهیلریدركه مأمورینه ویریلن پاره كوردیكی ایش مقابلیدر. لیلی بر مكتبك مدیر ، هیئت اداره‌سی وسائره مكتب آچیق اولدیغی زمان اكل وشربلری موافق ایسه‌ده اثنای تعطیلده معاشلرندن غیری برده مأكولات بدلی آلمالری شیمدی‌یه قدر هیچ بریرده مؤسسات ومكاتب سائره‌ده كورولمه‌مش برشیدر !

بزه اویله كلیورکه الده بولنان محاسبهٔ عمومیه‌قانونندهده بوغریبه‌به تماس ایده‌جك برماده‌یوقدر. بومرتاصلسه‌موضوع براصول اولسه‌كركدر . بودجه‌سی بوتون افرادینك جكرلرینی صیزلاتهجق درجه‌ده آچیق اولان برملتك پاره‌سنی اسراف ایتمك وبو اسرافه بیله‌رك مساعده ایلمك ، معاشلرینك یوكسلتكنه رغماً یوزغروش كبی برمبلغه تنزل ایله آلمق دوغریسی شایان حیرتدر ! فقط شوكا امین اولالمكه بوكون دكلسه بیله یارین بونلرك حسابنی ملت البته صوراجقدر. مأمول ایدرزكه بومسئله ایله مدیر مكتبك خدمه‌لردن حسن نامنده‌برینی كندی خانه‌سنده اوشاق مقامنده استخدام ایله‌مسی كبی یولسز معاملات حسنیه‌نتیجه‌سندن امین اولدیغمز ناظر بك افندینك نظر دقت وانصافلرینی جلب ایدرده آرتق دوامنه میدان ویرلمز .

* * *

سراجخانه ـ صاری كوزل طریق

چرچر حریق محلنده سراجخانه‌دن صاری كوزله كیدن بریول واردركه یانغین یرینك روحه اسكی برقبرستان وهمی ویرن ساحهٔ خرابیسی ایچنده اون‌بش یكرمی دقیقه قدر

طفیایه

۲

محرری : امیل زولا

چونكه هیچ بریمز ؛ كیمسه‌یه برفنالق ایتمه‌مشدك .

عودتده كویك اوته‌باشنده‌كی تارلالریمزدن كچدك . دوت آغاجلرندن فیض وحیات طاشیوردی . شن وشاطر قونیشیوردق ، تهامللریمز ، نه‌حولیالریمز واردی . لزومی قدر پاره‌مز اولنجه برخیلی یرلر صاتین آلیور وبونلری بربرلرینه برلشدیره‌رك ناحیه‌نك برباشندن برباشنه قدر اوزانان یكپاره برطوپراغه صاحب اولیوردق .

اوه یاقلاشنجه روزك بزه برطاقم اشارتلر ویردیكنی واللریله‌بزی چاغیردیغنی كوردك .

اینكلریمزدن بری بریوزاغی طوغورمش وبوتون چفتلك یرندن اوینامشدی . حاله « آغات » ایری وجودیله یووارلانیور . قیزلر یاوروپی سیرایدییورلردی ، بویاورونك طوغیشی بزه سعادتك برفضله هدیه‌سی كبی كورونیوردی . آرتق آخیرلری ، آغللری بویونه‌جكدك. بونلرده ، آتلرحسابه قاریشدید. لمدینی حالده ، یوز رأس صیویر ؛ قیون‌زورله بارینیوردی .

— نه‌مبارك كون ، باری بوكیجه‌براكلنجه یاپه‌لم ، دییه باغیردم ، بواثناده روز بزی برگوشه‌یه چكدرك وه‌رونیكك نشانلیسی غاصپارك دوكون كونی قرارلاشدیرمغه كلدیكنی وكندیسنی یمكه آلیقویدیغنی خبر ویردی . « موارنژ » چفتللكی صاحبنك بویوك اوغلی اولان غاصپار ، یكرمی یاشنده خارق‌العاده قوتی ایچون پاپارماقله كوستریلن كوزل بردلیقانلیدی . طووولوزده بریورطی كونی جنوب آرسلانی نامیله معروف بر پهلوانی یكمشدی . بونكله برابر آلتون كبی تمیز برقلبه مالك وحتی برآز فضله‌جه محجوب ایدی .

وه‌رونیك ساكن نظرلریله كندیسنه باقدقچه قیپ قیرمزی كسیلیوردی. غاصپاری چاغیرمه‌سنی روزدن رجا ایتدم . دایقانلی حولیده چماشیر سرن خدمتجیلره یاردیم ایدییورمش. یمك صولونه كیردیكی زمان ژاق بكا — سو- یلیكز بابا دیدی .

— اوغلم سن غالبا دوكون كونی قرارلاشدیرمغه كلیورسك . محجوبیتندن یاناقلری قیزارمدرق — اوت بابا روبیو ، دیدی .

— اوغلم قزارمغه محل یوق ، ایسترسه‌ك دوكونمزی سنت فه‌لیستیه یورطیسنه مصادف اون تموز كونی یاپارز ، شیمدی حزیرانك یكرمی اوچنده بولنیورز ، شوحالده یكرمی كون بیله قالمیور . زواللی قاریجغم فه‌لیستیه نكده روحی شاد اولور ، آكلاشیلدی یا ، غاصپار — پك مناسب بابا روبیو ، دیدی وبنمله ژاقك اللریمزی براوكوزی اولدیرمكه كافی برقوتله صیقدی . صوكرا « آناجغم » خطابیله روزی درآغوش ایتدی واعتراف ایتدیكه وه‌رونیكی كندیسنه ویرمیه‌یدك مطلقا خسته اوله‌جقمش بوقوجامان دلیقانلی وه‌رونیكی یمكدن ، ایچمكدن كسیله‌جك درجه‌ده سوییوردی .

— شیمدی آرتق یمكه قالیرسك دكلمی ؟ آچلقدن باییلیورم هایدی یمكه .!

بواقشام سفره‌ده اون بركشی ایدك . غاصپار وه‌رونیكك یانینه اوطورمشدی . زمان زمان اوكنده طباغنی اونوته‌رق اونی سیره قویولیور وكندینی اونك صاحبی‌حس ایتمكدن‌اوقدر متهیج اولیور دیكه آره‌صیره كوزلرنده ابری قطره‌لر بلیریوردی . سیریه‌ن ایله ثمه ازدواج ایده‌لی اوچ سنه اولمشدی . اونلرده كولیورلردی . یكرمی بش سنه‌لك زوج وزوجه اولان ژاق ایله روز دها آغیرطوریورلر فقط اسكی محبتلرینی خاطرلیه‌رق معنیدار ونمناك نظر تعاطی ایدییورلردی .

بكا كانجه ، بوسعادتلری اویمی بركوشهٔ جنت حالنه كتیرن بومسعود چفتلردن بكاده برحیات دیكر سریان ایدییوردی . بوكیجه ایچدیكمز چوربا نه‌قدر طاتلی ایدی .

دائما كولونج برسوز بولان حاله آغات درلو تحفلقلر ایجاد ایدییوردی . قارداشم پیه‌ر لیونلی بركنج قیز ایله باشندن كچمش بر ماجرای عاشقانه‌یی نقل ایتدی .

طعامك صوكندهایدك ، هركس برآغزدن سوز سویلیوردی محزندن ایكی شیشه اسكی شراب چیقارتمشدم . غاصپار ایله وه‌رونیكك شرف وسعادتنه ادارهٔ اقداح اولندی . صوكرا صیره ترکیره‌كلدی . غاصپار برطاقم عوام شرقیلری بیلیوردی . نهایت ماری‌دن برالهی ایستیلدی . ماری آیاغه قالقدی واوقولاقلری تسریر ایدن اینجه ، مؤثر